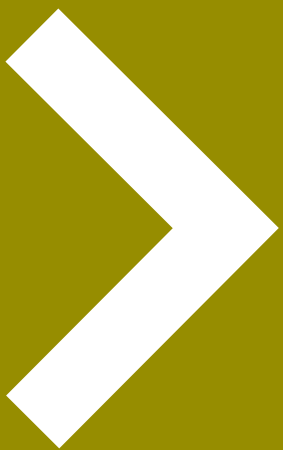

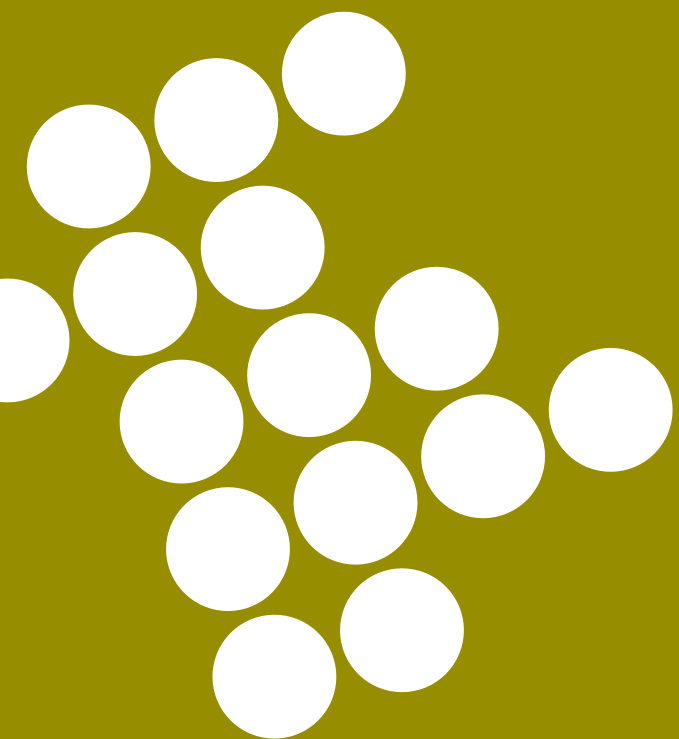

Världens bästa jobb!

SAMTALSGUIDE

till underlagsrapporten Fler jobb – bättre jobb!
inför LOs 26e kongress 2008

Fler jobb – bättre jobb!

Arbetslösheten är historiskt sett hög i Sverige, men den är också hög jämfört med många andra länder. Sverige hade 2006 en arbetslöshet som låg nära snittet för de ”gamla” medlemsländerna i EU. Sverige är inte längre ett av länderna med lägst arbetslöshet.

Sysselsättningsgraden i Sverige ökade med 4,2 procentenheter mellan 1997 och 2006, men andelen av befolkningen som var i arbete ökade bara med 2,2 procentenheter. Ökad ohälsa åt upp halva sysselsättningsökningen. Om man gör en internationell jämförelse av i-arbetegraden kommer Sverige sämre ut än om man jämför sysselsättningen. Detta till följd av fler sjukskrivna än i andra länder.

Andelen sysselsatta skiljer sig mycket kraftigt åt mellan olika kommuner. Mellan kommunen med högst respektive lägst andel förvärvsarbetande skiljer det nästan 30 procentenheter.

Vi behöver således fler jobb, bättre jobb och vi behöver en välfärd som stödjer arbetslinjen och trygghet i förändring.

Hur får vi fler jobb?

Lösningen på sysselsättningsproblemet ligger i att formulera en bred politik där många delar verkar åt samma håll. Det gäller allt ifrån lönebildningen till utformningen av trygghetssystemen, penningpolitiken, finanspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och näringspolitiken, där de viktigaste delarna är utbildnings-, infrastruktur- och innovationspolitiken.

Näringspolitik

Ofta har näringspolitiken förknippats med insatser för regioner som ligger långt från storstäder och andra centra. Detta är dock en alltför begränsad syn på behovet av offentliga insatser för att skapa tillväxtförutsättningar. Det finns stora skillnader i sysselsättningsgrad mellan olika kommuner, men också stora skillnader inom storstads-kommunerna. Sysselsättningsgraden skiljer sig mer mellan stadsdelar i Malmö och Göteborg än mellan kommunerna i riket.

Att skapa tillväxtförutsättningar där de idag är alltför svaga handlar om att hantera olika typer av problem. Rosengård har sina problem och Pajala sina, men båda är de i behov av näringspolitik för att förbättra sina tillväxtförutsättningar.

Kongressen föreslås besluta att:

- LO verkar för att det skapas självständiga regioner som kan ta ett större ansvar för det näringspolitiska utvecklingsarbetet.
- LO verkar för att det fackliga inflytandet i genomförandet av den aktiva politiken stärks på central, regional och lokal nivå i den nya myndigheten Arbetsförmedlingen.
- LO verkar för infrastruktuursatsningar som underlättar skapandet av livskraftiga arbetsmarknadsregioner.
- LO verkar för ett starkt fackligt engagemang och inflytande inom det regionala tillväxtarbetet och EUs strukturfonder.
- LO verkar för att det tas fram ett statligt strategiprogram för tjänstebranscher.
- LO verkar för att utförsäljningen av de allmännyttiga bostadsföretagen stoppas och att antalet lägenheter i denna form istället ökas.

Fler jobb

- LO verkar för införande av ett investeringsstöd för nyproduktion av bostäder.

Miljö-, klimat- och energipolitik

Insatser mot klimatpåverkan ger en möjlighet till fler och bra jobb. De miljö- och klimatpolitiska åtgärderna bör syfta till teknikutveckling och resurseffektiv organisation av produktion, transporter och förbrukning.

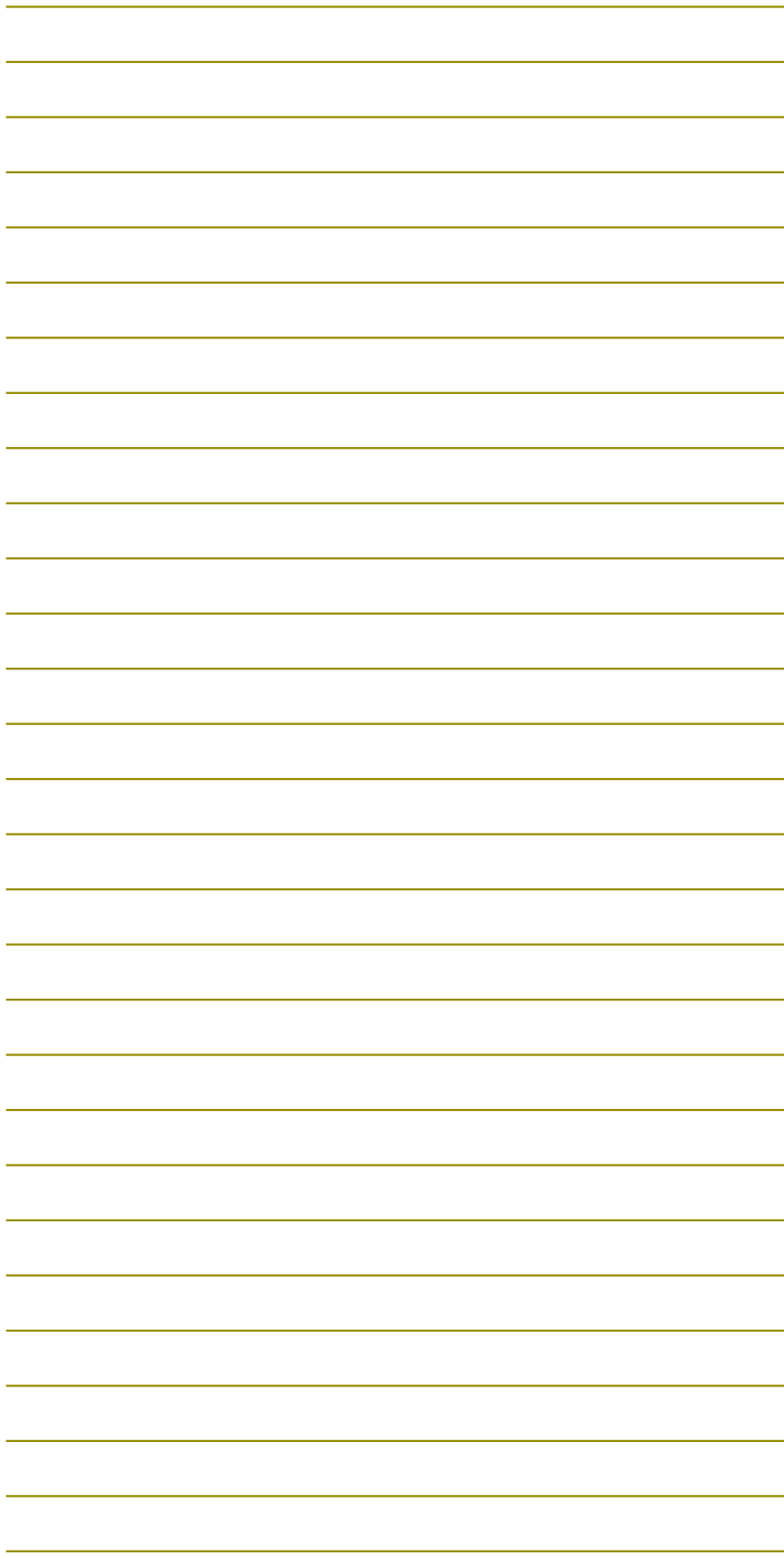
Sveriges energiberoende är stort pga kallt klimat, långa avstånd och omfattande basindustri. En långsiktigt säkrad energiförsörjning är en förutsättning för sysselsättning och välfärd. Energipolitiken behöver drivas längs två linjer. Dels säkrad tillförsel via ny kraftproduktion och dels intensifierad effektivisering.

Kongressen föreslås besluta att:

- LO verkar för att EUs mål om 20 procents reduktion av växthusgaser och ökad satsning på förnybar energi nås till år 2020. Klimatpolitiska styrmedel bör premiera energieffektiv teknik, säkra samhällsekonomiskt riktig användning av energiråvara och sikta mot internationellt jämbördiga konkurrenshållanden. EUs utsläppshandel behöver stramas upp och insatser i andra länder via s k flexibla mekanismer ges ökat utrymme i svensk klimatpolitik.
- LO verkar för att investeringar sker i kraftvärme, vind-, våg- och viss vattenkraft. Kärnkraften bör ej avvecklas i förtid utan även vara möjlig i framtida investeringspolitik. Program för effektivare energianvändning bör utvecklas inom samtliga samhällssektorer.
- LO verkar för att samhällets inflytande över elmarknaden stärks. Statens ägande av Vattenfall bör säkras och en aktiv ägarstyrning utvecklas vad gäller investeringar, prispolitik och försörjningstrygghet. Stamnät och viktiga utlandsförbindelser bör ägas av staten.

Diskutera

Vilka insatser behövs i er region för ökad sysselsättning, omställning till miljövänlig produktion och en väl fungerande arbetsmarknad?

Jobb till vilket pris?

Ett viktigt skäl till de senaste femton årens goda produktivitet-utveckling är att arbetsgivarna arbetat aktivt med bemanningsfrågorna. Istället för att anpassa inflödet av jobb till bemanningen har man försökt anpassa bemanningen efter inflödet av arbetsuppgifter. Samtidigt har den ökade flexibiliteten gått ut över arbetstagarens trygghet och möjlighet att planera sitt familjeliv och sin fritid.

Kampen om flexibiliteten

Kampen om flexibiliteten har tagit sig olika uttryck på olika delar av arbetsmarknaden. Det är kvinnor med en svagare förankring på arbetsmarknaden som får stå för flexibiliteten medan männen sitter tryggt med fasta heltidsjobb. Dessa skillnader verkar ha ett starkt samband med arbetets kvalifikationskrav. Ju högre kvalifikationskrav arbetet ställer desto lättare har det varit att genomdriva fasta heltidsanställningar, och ju lägre krav desto sämre anställningsvillkor.

I jobb med höga utbildningskrav vill företaget knyta upp arbetstagare till företaget i så stor utsträckning som möjligt. Samtidigt finns det starka drivkrafter hos företaget att ha maximalt inflytande och flexibilitet och det sker genom:

krav på förändringar i avtalen så att arbetsgivaren får ett större inflytande över arbetstidens förläggning,

underbemanning av produktionen i normalläget och användning av bemanningsbolag för att hantera produktionstoppar,

användning av utländsk arbetskraft eller utländska underentreprenörer.

I jobb som inte kräver yrkesutbildning har kampen om flexibiliteten tagit sig andra uttryck. Precis som i andra sektorer har arbetsgivarna haft ett stort intresse av att öka inflytandet över bemanningsfrågorna. I jobb med låga utbildningskrav har arbetsgivaren dock kunnat lösa det på ett betydligt billigare och enklare sätt. Det är denna typ av jobb som har den största andelen med ofrivillig deltid och tillfälliga anställningar av typen "kallas vid behov". Arbetsgivaren kan erbjuda dem med deltid heltid när det behövs – det innebär att arbetsgivaren inte behöver betala någon övertidsersättning.

Under det gångna decenniet har fokus i stor uträkning varit att med politiska medel uppnå en förändring, men utan framgångar. Det var lätt att få en bred uppslutning i arbetarrörelsen kring förslaget att heltid skulle vara en rättighet och deltid en möjlighet, men längre än så var det svårt att komma. Den fråga som rimligtvis måste ställas är om lagstiftningsvägen är en framkomlig väg. Facit pekar inte i denna riktning. Andra strategier behöver utvecklas, exempelvis:

Professionalisering av yrken

En långsiktig väg för att minska problemen är att verka för att jobben i större utsträckning ställer krav på utbildning. I dag lämnar ingen sin bil på reparation till någon som inte har utbildning för att reparera bilar. För att ta hand om våra barn och föräldrar ställs dock inga tydliga utbildningskrav. Genom att i alla fall uppställa modesta utbildningskrav i dessa jobb skulle möjligheten att på bred front använda "timmisar" minska högst påtagligt.

Bättre möjligheter till yrkesutbildning

Ett annat sätt att hantera problemet i dessa arbeten är att förbättra möjligheterna till yrkesutbildning. Det är ytterst få som frivilligt väljer att trängas med åtskilliga andra om jobb som inte kräver utbildning. De allra flesta skulle istället vilja ha möjlighet att söka andra jobb. Men den som missat chansen att skaffa sig en yrkesutbildning i gymnasiet har idag dåliga förutsättningar att skaffa sig en sådan senare i livet.

Arbetsmarknadsutbildningarna, som tidigare erbjöd ett rikt utbud av kortare yrkesinriktade utbildningar, har krympt till nästan ingenting. Erfarenheten av den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) är positiv, men antalet som har möjlighet att genomgå dessa utbildningar är litet och söktrycket högt. Även inom högskolan är söktrycket högt till akademiska yrkesutbildningar med goda arbetsmarknadsutsikter.

Kongressen föreslås besluta att:

- LO verkar för att det ofrivilliga deltidsarbetet minskar genom bättre kollektivavtal och, om inte det är möjligt, genom förändrad lagstiftning och genom att tydliggöra utbildningskraven i yrket, vilket gör arbetskraften mindre utbytbar och arbetsgivaren mer angelägen att anställa arbetstagaren på heltid.

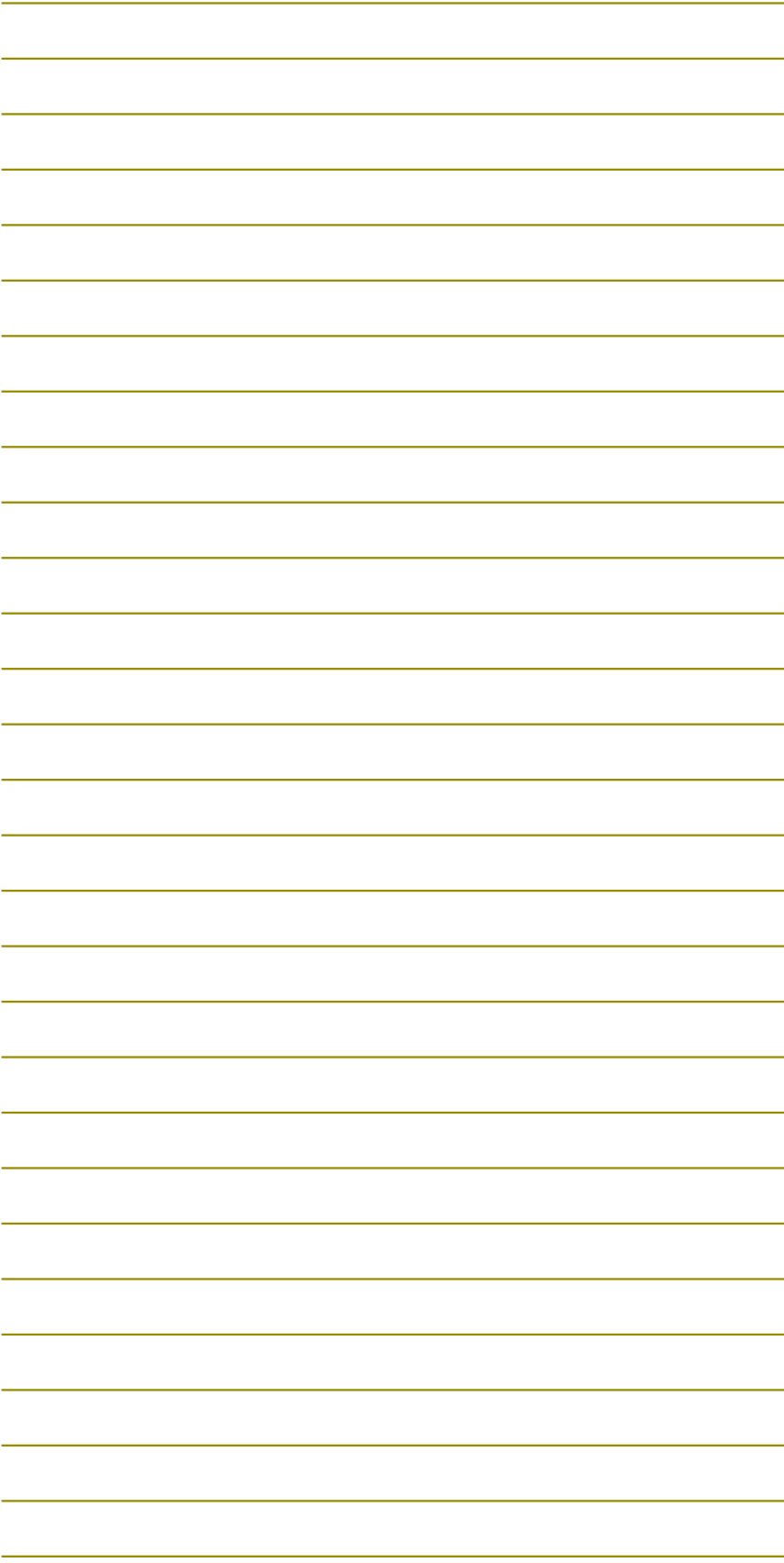
Bättre jobb

- LO uppdaterar en förbundsgemensam vision om "ett gott arbete" och stöder förbunden genom att föreslå gemensamma riktlinjer för att uppnå detta.
- LO verkar för en trepartsuppgörelse om en satsning på lärande i arbetet som också omfattar utbyggnaden av en infrastruktur för utbildning i nära samverkan med arbetsmarknadens parter. Det behöver också skapas en bättre struktur för validering av yrkeskunskaper.
- LO verkar för att kvaliteten i den gymnasiala yrkesutbildningen förbättras och att styrningen av utbildningen utformas så att arbetsmarknadens parter får ett större inflytande över kvalitet, inriktning och dimensionering av utbildningen.
- LO verkar för att ett nationellt eller regionalt ansvar tas för att det skapas goda möjligheter att skaffa sig en yrkesutbildning även efter gymnasiet.

Diskutera

Räcker det med en professionalisering av jobben och bättre möjligheter till yrkesutbildning för att få fler heltidsjobb och tillsvidareanställningar inom de sektorer där utbildningskraven är lägre?

Hur ska arbetsvillkoren förbättras om det inte är tillräckligt med en ökad professionalisering?

Arbetslöshetsförsäkringen

I Sverige organiseras arbetslöshetsförsäkringen av de fackliga a-kassorna. Argumenten för att a-kassorna ska vara i facklig regi är att det lokala facket har kunskap om arbetsmarknaden och känner sina medlemmar. Ett annat argument är att de länder där a-kassorna organiseras av facket har en förhållandevis hög anslutningsgrad till facket.

Regeringen vill införa en obligatorisk a-kassa som dock ska stå kvar i facklig regi.

Fördelen med en obligatorisk a-kassa är att fler skulle kunna få tillgång till ett inkomstrelaterat skydd mot arbetslöshet. Med en frivillig försäkring finns det risk att det är de med hög risk att drabbas av arbetslöshet som ansluter sig. När avgiften för försäkringen var mycket låg var det problemet mindre. Nu är försäkringen i betydligt högre grad avgiftsfinansierad, vilket ger incitament till den som löper svag risk att träda ur försäkringen. Följden kan bli svårigheter att finansiera försäkringen. Den risken undviks med en obligatorisk försäkring.

En facklig obligatorisk a-kassa är dock förenad med en rad problem. För det första är arbetslöshetskassorna föreningar. Tanken är att människor som slutit sig samman i frivilliga föreningar också är bärare av organisationens regler. Det är föreningen själv som tillämpar reglerna och utövar repressalier mot den som bryter mot dem. Man kan säga att de fackliga organisationerna har tagit på sig det yttersta ansvaret att kontrollera att medlemmarna står till arbetsmarknadens förfogande. Att tvinga in människor i denna typ av föreningar är principiellt problematiskt. Om medlemmarna inte gått med frivilligt i a-kassan, utan det blir en facklig uppgift att driva in medlemsavgifter, finns en stor risk att kassornas förtroende undergrävs. Risken är att obligatoriska kassor därför på sikt oundvikligen leder till ett förstatligande av a-kassorna.

Kongressen föreslås besluta att:

- LO ska verka för att de allra flesta löntagare ska ha 80 % i inkomstrelaterad ersättning och individen ska vid a-kasseperiodens slut garanteras fortsatt aktivitetsstöd på samma nivå inom ramen för arbetsmarknadspolitiken.
- LO ska verka för att den som är arbetslös ska ha rätt att begränsa sitt geografiska och yrkesmässiga sökområde under de första 100 dagarna.

- LO ska verka för att finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen ska ske solidariskt. Den förhöjda avgiften ska tas bort och differentierade avgifter utifrån arbetslöshetsrisk avskaffas samt rätten att göra avdrag för avgiften vid deklaration återinföras.
- För att bli säkra en solidarisk finansiering och gemensam riskdelning finns det anledning att utreda förutsättningarna för en förbundsgemensam a-kassa.
- LO verkar för att arbetsvillkoret och inträdesvillkoret ska utformas så att det främjar försäkringens omfattning och samtidigt stimulerar till etablering i arbetslivet.
- De fackliga organisationerna ska även i fortsättningen organisera a-kassorna.

Diskutera

Behövs det fler reformer för att a-kassan ska svara upp mot behovet av trygghet i förändring, solidarisk riskspridning och krav på arbetslinjen?

Tillbaka till arbete

I debatten framstår det ofta som om sjuk eller arbetslös är samma sak. Så är det inte. Sjuk är den som inte kan arbeta på grund av nedsatt arbetsförmåga. Arbetslös är den som har arbetsförmåga men som inte får arbeta. Sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen är därför två helt skilda trygghetssystem.

Däremot är det så att den som är borta från sitt arbete tillräckligt länge med tiden tappar fotfästet på arbetsmarknaden och utöver ett hälsoproblem också får ett arbetsmarknadsproblem. Och omvänt löper den som är arbetslös större risk att bli sjuk än den som har ett arbete.

Därför behöver övergången mellan sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen fungera smidigt. Idag är det något av ett moment 22 för den som är sjukskriven men som har återfått arbetsförmågan och skulle behöva söka ett annat arbete för att kunna komma tillbaka. Om hon eller han visar arbetsförmåga förloras rätten till ersättning

Trygghet i förändring

från sjukförsäkringen. Det finns därför en risk både med att gå tillbaka till det gamla arbetet och att prova på ett nytt. Det finns flera saker som försvårar övergången från sjuk till arbetslös:

A-kasseersättningen är för de flesta lägre än sjukförsäkringen.

Man måste säga upp sig från eventuell anställning för att få tillgång till arbetsmarknadspolitikens resurser. Det ger en lång karenstid i a-kassan.

Det finns risk för att arbetsförmedlingen bedömer att man inte har tillräcklig arbetsförmåga för att stå till arbetsmarknadens förfogande. Om individen inte själv tycker sig ha arbetsförmåga, utan har blivit skickad av försäkringskassan till arbetsförmedlingen mot sin vilja, är inte grundvillkoret för rätt till ersättning från a-kassan uppfyllt, d v s att stå till arbetsmarknadens förfogande.

Arbetsmarknadspolitikerna har också minskat så pass mycket i omfattning att det knappast är realistiskt att i någon större omfattning flytta över människor från sjukförsäkring till arbetsmarknadsåtgärder.

Knäckfrågan är hur tillbakagången till arbete ska ske. För den med långvarig sjukskrivning i meritförteckningen är inte vägen tillbaka enkel. Om man har en anställning tar det givetvis emot att säga upp den. Arbetsgivaren har enligt dagens regler rätt att säga upp personer som "inte kan utföra något arbete av värde för arbetsgivarens räkning". Det svåra är att avgöra hur långt arbetsgivarens ansvar för rehabilitering sträcker sig. En risk med att lägga för mycket ansvar på arbetsgivaren är att chanserna försämras för den som har en ökad risk att drabbas av ohälsa.

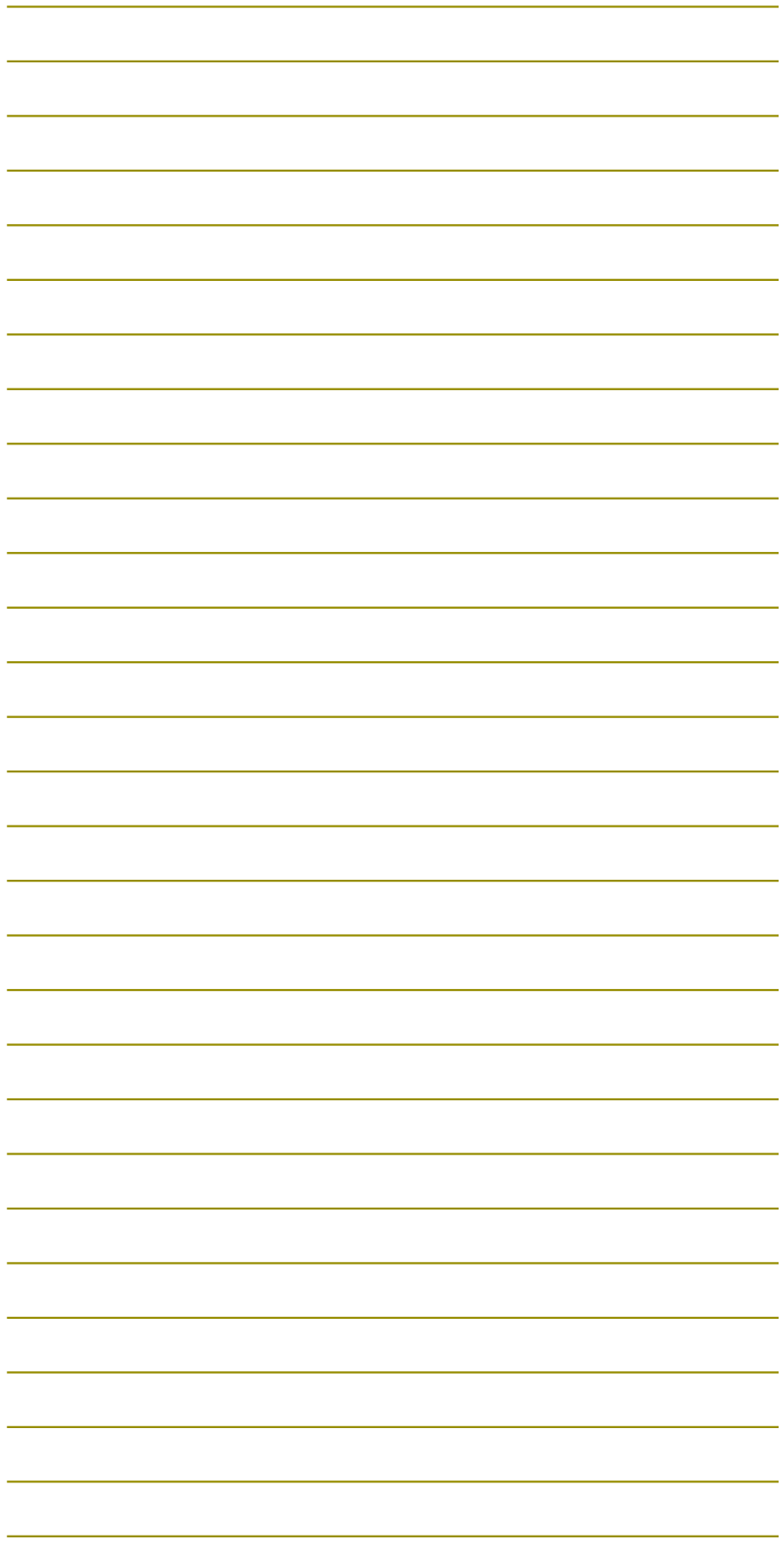
Med dagens regler vältras kostnaderna för sjuka över på staten redan efter fjorton dagar. När arbetsgivarnas ansvar för rehabiliteringsutredningarna tas bort kommer de inte ha några starka ekonomiska incitament att få tillbaka anställda i arbete. Det kostar inget att ha sjukskrivna på långa tider, men det kan kosta att få tillbaka en person med hälsoproblem.

Kongressen föreslår besluta att:

- LO verkar för att taket i sjukförsäkringen ska höjas.
- LO verkar för att karensen ska bli rättvisare.
- LO verkar för att arbetsgivare ska vara tvungna att vidta rehabiliteringsinsatser vid sjukskrivning hos anställda, annars ska sjuklönen återupptas. Å andra sidan ska samhället ta över ansvaret för rehabilitering/omställning när arbetsgivaren har försökt allt utan framgång.
- LO verkar för att arbetsgivare med omställningsavtal för rehabilitering ska slippa en del av de sociala avgifterna.
- LO verkar för att sjukförsäkringens och arbetslöshetsförsäkringens begrepp om vem som är arbetsför respektive vem som räknas som arbetslös stödjer arbetslinjen.
- LO ska verka för att alla anställda ska ha tillgång till kvalitets-säkrad företagshälsovård via i första hand avtal och i andra hand via lagstiftning.
- LO verkar för att lönebidrag alltid prövas före förtidspension.
- LO verkar för att taket för bidragsgrundad lön i lönebidraget höjs och löneindexeras.

Diskutera

Behövs ytterligare åtgärder för att personer med lång sjukskrivning/nedsatt arbetsförmåga ska komma i arbete?

Inför LO-kongressen 2008 har två rapporter författats. Den ena bär titeln ”LO – förbund i samverkan” och fokuserar hur den fackliga verksamheten kan utformas för att det fackliga löftet ska bli starkare, lokalt och globalt.

Den andra rapporten med titeln ”Fler jobb – bättre jobb!” tar upp en rad politikområden som är viktiga för att öka sysselsättningen och skapa bättre arbeten. Rapporten för resonemang om hur arbetslinjen och välfärden ska utformas och hur vi fackligt kan stärka löntagarnas position i arbetslivet.

Denna samtalsguide är primärt framtagen till LO-distriktens halvårsmöten hösten 2007, men kan med fördel användas av intresserade som vill ta del av ett urval av de frågor som reses i den senare av de två rapporterna.